

УДК 373.3.011.3-051]:378.035:39

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-8\(26\)-862-876](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-8(26)-862-876)

Десятник Катерина Володимирівна кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики початкової освіти, Волинський національний університет імені Лесі Українки, вул. Винниченка, 30, м. Луцьк, 43025, <https://orcid.org/0000-0001-9804-2863>

Грицак Павло Олександрович здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, спеціальність 013 Початкова освіта, Волинський національний університет імені Лесі Українки, вул. Винниченка, 30, м. Луцьк, 43025, <https://orcid.org/0009-0000-1311-0266>

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація. Дане наукове дослідження присвячене питанню формування національної ідентичності майбутніх учителів початкової школи в сучасних умовах російсько-української війни, аналізу змісту понять «національна ідентичність», «національна ідентичність педагогічного працівника», обґрунтуванню ефективних шляхів її формування в освітньому процесі закладу вищої освіти. Актуальність обраної проблеми обумовлена необхідністю підготовки майбутнього педагога з глибоким усвідомленням своєї національної ідентичності, здатного до виховання патріотизму та національної свідомості, формування світогляду учнів початкової школи, включаючи їхнє розуміння національної ідентичності.

Метою цієї статті є узагальнення існуючого педагогічного досвіду формування національної ідентичності студентської молоді та визначення ефективних шляхів формування досліджуваного феномену в майбутніх учителів початкової школи в освітньому процесі закладу вищої освіти.

Національна ідентичність визначається нами як усвідомлене почуття приналежності особистості до певної нації, спільноти людей, об'єднаної назвою, територією, історичною пам'яттю, духовно-культурними цінностями, мовою, вірою, традиціями, що формується через культурні та соціальні чинники, такі як мова, релігія, звичаї та соціальні інститути.

Розкрито сутність категорії «українська національна ідентичність педагогічного працівника» як усвідомлення своєї належності до

української нації, володіння компетенцією за напрямками національно-патріотичного виховання та громадянської освіти, здатність утверджувати українську національну ідентичність серед здобувачів освіти.

Наголошено на тому, що на формування особистості майбутнього вчителя початкової школи впливають такі складові національної ідентичності, як: історія та культура України, мова і література, народна творчість, мистецтво, громадське життя та етика, цінності і традиції українського народу, символіка тощо.

У дослідженні виокремлено такі основні шляхи формування національної ідентичності майбутніх учителів початкової школи в освітньому процесі закладу вищої освіти: проведення заходів, спрямованих на підтримку та популяризацію, української мови, історії України; упровадження освітніх компонентів краєзнавчого спрямування з урахуванням регіонального підходу; формування і розвиток критичного мислення та медіаграмотності; участь студентів у наукових дослідженнях, пов'язаних з національною історією, культурою, мовою, національно-патріотичним вихованням учнів, діяльністю видатних педагогів; організація екскурсій і відвідування музеїв; проведення культурних заходів, святкування пам'ятних днів, державних, релігійних свят; зустрічі з військовослужбовцями ЗСУ, ветеранами війни; залучення майбутніх учителів до творчості та народних ремесел; перегляд театральних вистав, кінофільмів, які відображають історію, традиції та культурні особливості України; проведення літературних заходів, книжкових ярмарків, вечорів, зустрічей з письменниками, поетами, діячами культури; відвідування пам'ятних місць, присвячених жертвам війн, геноциду; волонтерство і благодійна діяльність; поширення інформації в соціальних мережах, месенджерах для популяризації національних цінностей України; організації та здійснення виховних і просвітницьких заходів; заохочення здобувачів вищої освіти до участі в громадському житті, співробітництва та партнерства із громадськими організаціями; підтримка соціально-культурних студентських ініціатив.

Узагальнено, що саме учитель допомагає зберігати та передавати духовно-культурні цінності (мова, гідність, самобутність, соборність, воля) у складні часи, утверджувати національну ідентичність серед здобувачів освіти, сприяти формуванню патріотичних почуттів.

Ключові слова: національна ідентичність, формування національної ідентичності, майбутній вчитель початкової школи, національно-патріотичне виховання, здобувачі вищої освіти, заклад вищої освіти.

Desiatnyk Kateryna Volodymyrivna candidate of pedagogical sciences, associate professor, associate professor of the department of theory and methods of primary education, Lesya Ukrainka Volyn National University, 30 Vinnychenka St., Lutsk, 43025, <https://orcid.org/0000-0001-9804-2863>

Hrytsak Pavlo Oleksandrovyh Student of the Second (Master's) Level of Higher Education, Specialty 013 Primary Education, Lesya Ukrainka Volyn National University, 30 Vinnychenka St., Lutsk, 43025, <https://orcid.org/0009-0000-1311-0266>

FEATURES OF NATIONAL IDENTITY FORMATION OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS IN THE EDUCATIONAL PROCESS OF THE INSTITUTION OF HIGHER EDUCATION

Abstract. This scientific research is devoted to the question of the formation of the national identity of future primary school teachers in the modern conditions of the Russian-Ukrainian war, the analysis of the content of the concepts "national identity", "national identity of a pedagogical worker", the justification of effective ways of its formation in the educational process of a higher education institution. The relevance of the selected problem is due to the need to train future teachers with a deep awareness of their national identity, capable of educating patriotism and national consciousness, forming the worldview of primary school students, including their understanding of national identity.

The purpose of this article is to generalize the existing pedagogical experience of forming the national identity of student youth and to determine effective ways of forming the studied phenomenon in future primary school teachers in the educational process of a higher education institution.

National identity is defined by us as a conscious feeling of belonging to a certain nation, a community of people, united by a name, territory, historical memory, spiritual and cultural values, language, faith, traditions, which is formed through cultural and social factors, such as language, religion, customs and social institutions.

The essence of the category "Ukrainian national identity of a pedagogical worker" is revealed as the awareness of one's belonging to the Ukrainian nation, the possession of competence in the areas of national-patriotic education and civic education, the ability to assert Ukrainian national identity among students of education.

It is emphasized that such components of national identity as: history and culture of Ukraine, language and literature, folk creativity, art, public life and ethics, values and traditions of the Ukrainian people, symbols, etc. influence the formation of the personality of the future primary school teacher.

The study singled out the following main ways of forming the national identity of future primary school teachers in the educational process of a higher

education institution: holding events aimed at supporting and popularizing the Ukrainian language and the history of Ukraine; introduction of local studies disciplines, taking into account the regional approach; formation and development of critical thinking and media literacy; participation of students in scientific research related to national history, culture, language, national-patriotic education of students, activities of outstanding pedagogues; organization of excursions and visits to museums; holding cultural events, celebrating memorial days, state and religious holidays; meetings with servicemen of the Ukraine armed forces, war veterans; involvement of future teachers in creativity and folk crafts; watching theatrical performances, films that reflect the history, traditions and cultural features of Ukraine; holding literary events, book fairs, evenings, meetings with writers, poets, cultural figures; visiting memorial sites dedicated to victims of wars and genocide; volunteering and charitable activities; dissemination of information in social networks, messengers to popularize the national values of Ukraine; organization and implementation of educational and educational activities; encouraging students of higher education to participate in public life, cooperation and partnership with public organizations; support of social and cultural student initiatives.

It is summarized that it is the teacher who helps preserve and transmit spiritual and cultural values (language, dignity, identity, unity, will) in difficult times, to establish national identity among students, and to promote the formation of patriotic feelings.

Keywords: national identity, formation of national identity, future primary school teacher, national-patriotic education, students, higher education institution.

Постановка проблеми. Формування національної ідентичності майбутніх педагогів, зокрема вчителів початкової школи, є надзвичайно актуальним у сучасних умовах російсько-української війни, оскільки вчитель є наставником та лідером думок серед молодого покоління, бере участь у вихованні патріотизму та національної свідомості, формуванні світогляду учнів, включаючи їхнє розуміння національної ідентичності.

Учитель початкових класів відіграє важливу роль у збереженні та передачі культурної спадщини, допомагає здобувачам освіти пізнавати та цінувати їхню національну історію, культуру, мову, традиції. Загалом школа готує учнів до життя в суспільстві, а розуміння та усвідомлення національної ідентичності є важливою частиною цього процесу, адже допомагає учням визначити своє місце в суспільстві та світі.

Тому формування національної ідентичності майбутніх учителів початкової школи, здатності поширювати цінності українського народу і

плекати їх у своїх вихованців, щоб підтримувати та зміцнювати національну свідомість особистості, є важливим аспектом їхньої професійної підготовки. За таких умов зростає актуальність теоретичного осмислення та пошуку практичних шляхів вирішення окресленої проблеми.

Останніми роками в Україні активно переглядається державна політика відповідною до сучасних викликів, а формування національної ідентичності є її важливою складовою, що відображено у низці законів, нормативних актах: Законі України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» (2022 р.), Стратегії утвердження української національної та громадянської ідентичності на період до 2030 року (2023 р.), Державній цільовій соціальній програмі з утвердження української національної та громадянської ідентичності на період до 2028 року (2024 р.), Концепції національно-патріотичного виховання в системі освіти України (2022 р.), в яких, як пріоритетні, визначаються завдання формування громадянськості, національної ідентичності молоді, усвідомлення свого національно-патріотичного обов'язку на основі загальнолюдських і національних цінностей (самобутність, соборність, воля, гідність), утвердження якостей громадянина-патріота України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливі педагогічні аспекти формування національної ідентичності здобувачів вищої освіти відображено у працях: В. Безлюдної, В. Мартинюк – форми і методи формування національної ідентичності студентської молоді в позааудиторній роботі, Н. Онищенко, О. Кузнецової – підготовка майбутніх учителів до формування національної ідентичності учнів; І. Горячок, І. Баранцової, Ю. Тараненко – формування національної ідентичності здобувачів вищої освіти в умовах сьогодення, Н. Дудник – формування національної ідентичності майбутніх педагогів у контексті російсько-української війни, Д. Піонтковської – особливості формування національної ідентичності студентів різних спеціальностей, В. Макачук – формування національної ідентичності майбутнього вчителя початкової школи, Л. Вікторової – національно-патріотичне виховання студентської молоді засобами освітнього процесу у вимірах сучасності тощо.

Вагомі напрацювання науковців не вичерпали можливостей дослідження всього кола проблем, пов'язаних із формування національної ідентичності студентської молоді, зокрема майбутніх учителів початкової школи в освітньому процесі закладу вищої освіти.

Метою статті є узагальнення існуючого педагогічного досвіду формування національної ідентичності студентської молоді та визначення ефективних шляхів формування досліджуваного феномену в майбутніх учителів початкової школи в освітньому процесі закладу вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Процес формування національної ідентичності майбутніх педагогів є надзвичайно важливим у сучасних реаліях життя нашої держави. Національна ідентичність є важливим чинником у відчутті безпеки та стабільності для учасників освітнього процесу, сприяє збереженню та розвитку культурної спадщини та традицій України, що перебуває під загрозою наслідків війни.

Відповідно до нормативних документів [5] поняття «українська національна ідентичність» – це стійке усвідомлення особою належності до української нації як самобутньої спільноти, об'єднаної назвою, символами, географічним та етносоціальним походженням, історичною пам'яттю, комплексом духовно-культурних цінностей, зокрема українською мовою і народними традиціями.

У процесі дослідження проблеми формування національної ідентичності студентської молоді в закладах вищої педагогічної освіти В. Мартинюк визначає національну ідентичність як визнання народом самого себе; знання історії, національної культури і повага до них, усвідомлення народом своїх виняткових рис, розуміння членами національної групи своїх інтересів, ідеалів, потреб, прагнень, цілей. Водночас національна ідентичність є мінливим, динамічним утворенням, його значення і роль у суспільстві може активізуватися (і навпаки), що пов'язано з конкретною історичною ситуацією і соціальним оточенням особистості і цілого народу. Національна ідентичність, як почуття любові, поваги до своєї батьківщини, культури, традицій, мови, наділена потужною як консолідуючою, так і диференціюючою силою [7, с. 69]

Дослідниця виокремлює такі компоненти національної ідентичності студентської молоді: мотиваційно-ціннісний (потреба в інтеріоризації системи духовно-моральних, культурних, національних цінностей, мотиви); когнітивний (знання з історії української культури нашого народу, національно-патріотична самовідомість); емоційно-почуттєвий (почуття любові до Батьківщини, повага до свого народу, відчуття національно-духовного зв'язку з ним); практичний (готовність відстоювати інтереси своєї країни, діяти на її благо, захищати їх тощо) [7, с. 94].

Д. Піотнковська [9, с. 59] у своїх наукових розвідках аналізує особливості становлення національної ідентичності студентів різних спеціальностей і досліджувану категорію трактує як когнітивне й емоційне усвідомлення особистістю власної належності до певної нації, що має свої ознаки – назву, спільну мову, територію, спільні міфи, історичну пам'ять, культуру, економіку, однакові для всіх її представників юридичні права та обов'язки. До структури національної ідентичності особистості належать когнітивний і афективний компоненти. Складни-

ками когнітивного компонента є: знання особистості про певну націю, її територію, символіку, звичаї, традиції, історію; зарахування нею себе до конкретної нації. Афективний компонент утворюють ступінь прихильності та суб'єктивна актуальність.

Погоджуємось із думкою дослідниці, яка наголошує на тому, що студентський (пізній юнацький) вік є вирішальним у становленні ідентичності особистості та сенситивним для розвитку її національної ідентичності. У цей період загострення потреби особистості у глибокій рефлексії щодо власної належності до певної нації та у визнанні її зрілості як суб'єкта цієї нації з боку її значущих представників; інтенсифікація процесів ідентифікації, які пов'язані із суспільними національними цінностями, сприяє засвоєнню особистістю ряду норм певної нації та становленню її індивідуальної системи таких цінностей і позиції як суб'єкта нації (Л. Співак).

На імponує позиція В. Макарчук, яка національну ідентичність визначає як сукупність особистих, культурних, історичних, релігійних та інших характеристик, які формують почуття належності до певної нації. Це внутрішнє переживання своєї національної приналежності, ідентифікація себе як частини певної групи людей зі спільними традиціями, культурою та історією [6, с. 284].

Вчена виділяє складові елементи національної ідентичності, які взаємодіють із соціально-культурним середовищем та впливають на формування особистості майбутнього вчителя початкової школи: *історія та культура України* (український народ має своє унікальне походження, мову, культуру, традиції, історію); *мова і література*, що є важливим чинником формування національної ідентичності, ключовими елементами культури та національної самосвідомості; *народна творчість*, що ґрунтується на народних традиціях та звичаях, передається з покоління в покоління і є важливою складовою культури народу; *мистецтво* є одним з важливих складників культури кожної нації, тому у майбутніх вчителів початкової школи повинно бути достатньо знань про українське мистецтво та його роль у формуванні національної ідентичності, щоб передати цю інформацію своїм вихованцям; *громадське життя та етика* (глибоке розуміння соціальної сутності своєї країни та її етичних цінностей допомагає виховувати учнів на основі національних традицій, моральних принципів); *цінності і традиції українського народу* (передбачає знання й повагу до цінностей, традицій, що допомагає вчителю розуміти й оцінювати культурну спадщину України, сприяє формуванню національної свідомості, поваги до власної культури); *символіка* (державний герб, прапор, гімн, національні символи тощо)

відіграє вагомую роль у формуванні національної ідентичності та є корисним інструментом для майбутніх учителів початкової школи [6].

Національною ідентичністю є усвідомлення людиною власної приналежності до певної нації і держави, соціуму, культурних традицій, цінностей, психології, віри у певному історичному періоді розвитку [2].

Узагальнюючи наукові підходи до розкриття дефініцій досліджуваного поняття, «національна ідентичність» розглядається нами як усвідомлене почуття приналежності особистості до певної нації, спільноти людей, об'єднаної назвою, територією, історичною пам'яттю, духовно-культурними цінностями, мовою, вірою, традиціями, що формується через культурні та соціальні чинники, такі як мова, релігія, звичаї та соціальні інститути.

У ракурсі зазначеного суттєвою вважаємо думку О. Сокурєнко, О. Рибачук, які українську національну ідентичність педагогічного працівника потрактовують як усвідомлення своєї належності до української нації, володіння компетенцією за напрямками національно-патріотичного виховання та громадянської освіти, здатність утверджувати українську національну ідентичність серед здобувачів освіти [8, с. 113].

Уважаємо, що формування національної ідентичності особистості здобувача вищої освіти відбувається саме у процесі національно-патріотичного виховання. Важливо зазначити, що за нашим розумінням *національно-патріотичне виховання* – це наскрізний виховний процес, спрямований на утвердження української національної ідентичності, що забезпечує пізнання української історії, культури, традицій, звичаїв та мови, формування національної гідності, особистісних якостей громадянина, формування у молодого покоління високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини [3, с. 445].

Ефективним, на наш погляд, є комплексне систематичне використання форм і засобів формування національної ідентичності майбутніх учителів початкової школи у контексті національно-патріотичного виховання.

Відповідно до Закон України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» [5] національно-патріотичне виховання здійснюється шляхом:

- 1) популяризації суспільно-державних (національних) цінностей України;
- 2) здійснення заходів з формування оборонної свідомості та громадянської стійкості;
- 3) поширення знань про видатних особистостей українського державотворення;

4) залучення інститутів громадянського суспільства до виконання завдань національно-патріотичного виховання;

5) залучення громадян України, насамперед дітей та молоді, до участі в заходах національно-патріотичного спрямування;

6) організації та здійснення виховних і просвітницьких заходів;

7) формування навичок критичного мислення, медіаграмотності та запобігання поширенню недостовірної інформації;

8) залучення закордонних українців до збереження і популяризації української мови, культури, а також формування та збереження національної ідентичності;

9) залучення ветеранів війни, осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, учасників Революції Гідності до здійснення заходів національно-патріотичного виховання.

З метою формування національної ідентичності майбутніх учителів початкової школи в освітньому процесі закладу вищої освіти В. Макарчук рекомендує такі заходи, як :

- вивчення історії України з давніх часів до сьогодення, проведення дискусій та дебатів на теми, пов'язані з окресленою тематикою, що допоможе майбутнім вчителям краще зрозуміти історію своєї країни, відчути національну гордість та підвищити рівень національної свідомості;

- ознайомлення з національною культурою України. Це можуть бути лекції, екскурсії, музичні та театральні вистави, які допоможуть майбутнім учителям збагатити свої знання про культуру своєї країни.

- розробка проєктів та виконання творчих завдань на тему української культури, історії. Це може проводитися у формі виставок, благодійних акцій, екологічних проєктів, презентацій, наукових досліджень, що допоможе майбутнім педагогам поглибити знання, сформувати національну самосвідомість та ідентичність;

- організація екскурсій і відвідування музеїв, присвячених історії України;

- залучення до творчості та народних ремесл, характерних для української культури (майстер-класи з виготовлення вишиванок, писанок, кераміки тощо);

- організація культурних заходів, таких як святкування національних свят та традиційних українських обрядів. Це допоможе майбутнім учителям відчути національну приналежність та залучити їх до спільної культурної діяльності [6, с. 283].

Н. Дудник найбільш дієвими шляхами у формуванні національної ідентичності майбутніх педагогів у освітньому процесі закладу вищої педагогічної освіти вважає наступні [4, с. 184]:

- упровадження українознавчого компоненту освітнього процесу майбутніх педагогів як сучасної форми укріплення їхньої національної ідентичності: включення до планів роботи закладів освіти заходів щодо збереження національної ідентичності, формування національної свідомості, відданості та вірності Україні та українському народу;

- спрямування тематики студентських наукових робіт на підсилення становлення національно-свідомого громадянина-патріота України, формування активної громадянської позиції, утвердження національної ідентичності;

- залучати здобувачів вищої педагогічної освіти до участі в громадському житті, співробітництва та партнерства із громадськими організаціями, соціальними інститутами та установами, щодо збереження національної ідентичності;

- соціально-культурницькі студентські ініціативи;

- студентські благодійні проекти.

- інформаційне поле. В умовах інформаційної війни викладачам та студентам необхідно долучатися до кібервійськ, що поширюють правду про війну в Україні різними мовами, написання статей до «Вікіпедії» про воєнні злочини росії на території України, а також матеріалів на історичну, освітню, наукову тематики, які часто маніпулювалися російською стороною;

- збереження об'єктів культурної спадщини. Окупанти демонстративно спалюють українські книжки, стародруки, ікони, руйнують музеї, школи мистецтв тощо. Знищення об'єктів культурної спадщини – невідновних свідків того, хто ми і як відбувалося становлення нашої держави – це злочин перед Україною та її громадянами, перед нашою історичною пам'яттю. Студентство має залучатися до різноманітної діяльності, направленої на збереження нашої культури: безпечне зберігання музейних експонатів, архівних документів, укріплення історичних будівель та пам'ятників;

- важливе значення в збереженні національної ідентичності майбутніх педагогів мають виховні заходи, які здійснюється на прикладах героїчної боротьби українського народу за самовизначення і творення власної держави, ідеалів свободи, соборності й державності, на прикладах мужності і героїзму українських воїнів. З-поміж традиційних виховних заходів, що мають на меті патріотичне виховання студентської молоді (тематичні виховні заходи приурочені пам'яті про жертв комуністичного

та інших тоталітарних режимів в Україні, зокрема жертв Голодомору, політичних репресій і депортацій, пам'яті Героїв Крут тощо) виділяємо і ті, які з'явилися під час російсько-української війни: загальнонаціональна хвилина мовчання за загиблими; організація флешмобів, акцій на підтримку ЗСУ, арт-проектів тощо.

Ефективність формування національної ідентичності студентської молоді закладів вищої освіти значною мірою залежить від спрямованості виховного процесу, методів та форм його організації. Пріоритетну роль доцільно відводити активним методам, застосування яких ґрунтується на демократичному стилі взаємодії, сприяє формуванню критичного мислення, ініціативи й творчості [1, с. 7].

Отже, узагальнюючи вищезазначене і враховуючи досвід кафедри теорії і методики початкової освіти ВНУ імені Лесі Українки, вважаємо, що сучасні форми та методи формування національної ідентичності майбутніх учителів початкової школи в освітньому процесі закладу вищої освіти мають бути різноаспектними і включати наступні:

вивчення історії України у європейському і культурному контекстах, проведення заходів з її популяризація (впроваджено ОК «Україна в європейському історичному та культурному контекстах»);

проведення заходів, спрямованих на підтримку та популяризацію української мови як державної мови та національної цінності, важливого атрибута національної та громадянської ідентичності (участь у конкурсах та студентських олімпіадах, святкування «Дня української писемності та мови», написання Радіодиктанту єдності, участь у Міжнародному конкурсі з української мови імені Петра Яцика);

сприятливий ресурс для реалізації окресленої проблеми в умовах сучасного закладу вищої освіти закладено в змісті освітніх компонентів краєзнавчого спрямування з урахуванням регіонального підходу (впроваджено ОК: «Творчий феномен Лесі Українки», «Навчальна природничо-краєзнавча практика», ВК: «Навчальне краєзнавство у початковій школі», «Краєзнавчо-дослідницький підхід у професійній підготовці майбутніх учителів початкових класів», «Педагогічно-просвітницька діяльність та наукові школи Волині»);

формування і розвиток критичного мислення та медіаграмотності. Де має місце інформаційна війна важливо вміти розпізнавати інформацію, аналізувати джерела і мотиви, не піддаватися медіаагресії та маніпуляціям, запобігати поширенню дезінформації та пропаганди. Водночас медіа відіграє важливу роль у формуванні національної свідомості, впливаючи на наші уявлення про нашу націю та її місце у світі. Однак важливо пам'ятати, що медіа також може бути використана для

маніпуляцій та пропаганди, тому критичне мислення та медіаграмотність є важливими навичками майбутніх педагогів (впроваджено ОК «Основи медіаграмотності в початковій школі»);

організація науково-дослідної роботи майбутніх педагогів (написання наукових робіт, випускних кваліфікаційних проєктів, підготовка наукових публікацій). Участь у наукових дослідженнях, пов'язаних з національною історією, культурою, мовою, етнопедагогікою, національно-патріотичним вихованням учнів, громадянською освітою, видатними українськими педагогами може поглибити розуміння студентами своєї національної ідентичності;

організація екскурсій і відвідування музеїв (Музей сучасного українського мистецтва Корсаків, Музейний простір «Окольний замок», Замок Любарта, Волинський краєзнавчий музей, Музей Лесі Українки ВНУ імені Лесі Українки, Колодяжненський літературно-меморіальний музей Лесі Українки та ін.);

організація культурних заходів, святкування пам'ятних днів, державних, релігійних свят (створення та поширення студентами у соціальних мережах відеороликів до Дня Гідності та Свободи, культурно-мистецький захід «Анріївські вечорниці», у Всесвітній день вишиванки відбулася акція «Благодійне фото у вишиванці»);

зустрічі з військовослужбовцями ЗСУ, ветеранами війни, що формує почуття гордості, вдячності, патріотизму;

залучення майбутніх учителів до творчості та народних ремесл, характерних для української культури (благодійна творча ініціатива «Писанка Перемоги»);

проведення літературних заходів, книжкових ярмарків, вечорів, зустрічей з письменниками, поетами, діячами культури, що сприяє популяризації творчості українських письменників та відображенню національного духу (педагогічні читання до дня народження Ліни Костенко, мистецько-поетичні заходи: «Леся Українка як символ елегантності й смаку», «Тарас Шевченко: пророк української душі» до дня народження видатних українців);

перегляд театральних вистав, кінофільмів, які відображають історію, традиції та культурні особливості України, героїчні подвиги та перемогу українського народу в боротьбі за свободу, незалежність та гідність сприяють формуванню патріотичних почуттів та національної свідомості (колективний перегляд фільмів «20 днів у Маріуполі», «Будинок «Слово»);

відвідування пам'ятних місць, присвячених жертвам війн, геноциду та репресій, допомагає у відтворенні історії та пам'яті нації, підтримує відчуття солідарності та співчуття;

волонтерство і благодійна діяльність здобувачів вищої освіти (участь у творчих благодійних вечорах, організація, проведення благодійних ярмарків, аукціонів тощо);

поширення інформації в соціальних мережах, месенджерах, що слугують важливим засобом популяризації національних цінностей України, української мови, історії, трансляції інформації про сучасну культуру, мистецтво, анонсування освітніх ініціатив і заходів національно-патріотичного виховання, мобілізації за потреби громадської підтримки, волонтерських кампаній, а також дозволяють створювати та підтримувати спільноти, зокрема студентські, розуміти потреби один одного, що формує почуття приналежності, зміцнює національну свідомість особистості.

Висновки. Сьогодні, в умовах протистояння російській агресії, спостерігаємо як український народ об'єднався, як формується єдина українська нація та ідентичність, що дає можливість подолати усі ті труднощі, що стоять перед українською державою.

Важливо, щоб майбутні покоління мали глибоке усвідомлення своєї національної ідентичності й могли справлятися з викликами сучасного світу. Саме учитель допомагає зберігати та передавати духовно-культурні цінності (мова, гідність, самобутність, соборність, воля) у складні часи, утверджувати національну ідентичність серед здобувачів освіти, сприяти формуванню патріотичних почуттів.

Узагальнюючи отримані результати, можна зробити висновок, що формуванню національної ідентичності майбутніх учителів початкової школи в освітньому процесі закладу вищої освіти сприяють такі заходи, які поглиблюють знання студентів з української мови, історії України, культури, мистецтва, зміцнюють національну свідомість, почуття патріотизму, пробуджують соціальну активність та відповідальність, об'єднують навколо спільних благодійних та волонтерських ініціатив, формують здатність передавати національні, духовно-культурні цінності своїм учням та вихованцям тощо.

Необхідно підкреслити, що питання фахової методичної підготовки майбутніх учителів початкової школи до формування національної ідентичності учнів має великий потенціал для подальшого дослідження.

Література:

1. Безлюдна В. В., Мартинюк В. В. Форми та методи формування національної ідентичності студентської молоді в поза аудиторній роботі. *Молодь і ринок*. Дрогобич, 2021. №7–8 (193–194). С. 6–11.
2. Горінов П. В., Драпушко Р. Г. Становлення національної ідентичності українців як основа національної безпеки української держави. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 10. С. 26-30. URL : http://lsej.org.ua/10_2022/2.pdf.

3. Десятник К.В., Грицак П.О. Формування національної ідентичності молодших школярів у контексті національно-патріотичного виховання. *Наука і техніка сьогодні. Серія «Педагогіка»*. 2024. № 6(34). С. 437–448. doi: [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-6\(34\)-437-448](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-6(34)-437-448)

4. Дудник Н. Формування національної ідентичності майбутніх педагогів у контексті російсько-української війни. *Věda a perspektivy*. № 7(14). 2022. С. 178–189.

5. Закон України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» (13.12.2022 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text>

6. Макарчук В. Формування національної ідентичності майбутнього вчителя початкової школи. *Перспективи та інновації науки*. 2023. №10 (28). С. 276–285.

7. Мартинюк В. В. Педагогічні умови формування національної ідентичності студентської молоді в закладах вищої педагогічної освіти у позааудиторній роботі: дис. ... канд. пед. наук: 011 – Освітні, педагогічні науки. Умань, 2022. 221 с.

8. Сокурєнко О., Рибачук О. Утвердження української національної ідентичності педагогічних працівників: ключові поняття. *Вересень*. № 1 (100). С. 105–116.

9. Piontkovska D. V. Features of students' national identity development. *Science and Education*, 2017, Issue 3, P. 58–62.

References:

1. Bezliudna, V. V. & Martyniuk, V. V. (2021). Formy ta metody formuvannia natsionalnoi identychnosti studentskoi molodi v poza audytornii roboti [Forms and methods of formation of national identity of student youth in extracurricular activities]. *Molod i rynek – Youth and the market*. Drohobych, 7–8, (193–194), 6–11 [in Ukrainian].

2. Horinov, P. V. & Drapushko, R. H. (2022). Stanovlennia natsionalnoi identychnosti ukrainsiv yak osnova natsionalnoi bezpeky ukrainskoi derzhavy [Formation of the national identity of ukrainians as the basis of national security of the Ukrainian state]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal – Legal scientific electronic journal*, 10, 26–30. Retrieved from http://lsej.org.ua/10_2022/2.pdf [in Ukrainian].

3. Desiatnyk, K.V. & Hrytsak, P.O. (2024). Formuvannia natsionalnoi identychnosti molodshykh shkoliariv u konteksti natsionalno-patriotichnoho vykhovannia [Formation of the national identity of younger schoolchildren in the context of national-patriotic education]. *Nauka i tekhnika sohodni. Seriiia «Pedahohika» – Science and technology today. ser. "Pedagogy"*, 6(34), 437–448. doi: [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-6\(34\)-437-448](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-6(34)-437-448) [in Ukrainian].

4. Dudnyk, N. (2022). Formuvannia natsionalnoi identychnosti maibutnikh pedahohiv u konteksti rosiisko-ukrainskoi viiny [Formation of the national identity of future teachers in the context of the Russian-Ukrainian war.]. *Věda a perspektivy – Science and perspective*, 7(14), 178–189 [in Ukrainian].

5. Zakon Ukrainy «Pro osnovni zasady derzhavnoi polityky u sferi utverdzhennia ukrainskoi natsionalnoi ta hromadianskoi identychnosti» [The Law of Ukraine «On the Basic Principles of State Policy in the Field of Affirming Ukrainian National and Civil Identity»] (13.12.2022). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text> [in Ukrainian].

6. Makarchuk, V. (2023). Formuvannia natsionalnoi identychnosti maibutnoho vchytelia pochatkovoї shkoly [Formation of the national identity of the future primary school teacher]. *Perspektyvy ta innovatsii nauky – Perspectives and innovations of science*, 10 (28), 276–285.

7. Martyniuk, V. V. (2022). Pedagogichni umovy formuvannya natsionalnoi identychnosti studentskoi molodi v zakladakh vyshchoi pedahohichnoi osvity u pozaaudytornii roboti. [Pedagogical conditions of formation of national identity of student youth in institutions of higher pedagogical education in extracurricular work]. *Candidate's thesis*. Uman. [in Ukrainian].

8. Sokurenko, O. & Rybachuk, O. (2024). Utverdzhennia ukrainskoi natsionalnoi identychnosti pedahohichnykh pratsivnykiv: kliuchovi poniattia [Strengthening the ukrainian national identity of teachers: key concepts]. *Veresen – September*, 1 (100), 105–116 [in Ukrainian].

9. Piontkovska, D. V. (2017). Features of students' national identity development. *Science and Education*, Issue 3, 58–62 [in English].